

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์
(COJ e-Budgeting) มาใช้ในศาลยุติธรรม: กรณีศึกษาสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6
และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด*

FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF IMPLEMENTING THE ELECTRONIC
BUDGETING SYSTEM (COJ E-BUDGETING) IN THE COURTS OF JUSTICE: A CASE STUDY OF
THE ADMINISTRATIVE OFFICE OF THE COURT OF JUSTICE, REGION 6 AND THE
ADMINISTRATIVE OFFICES OF THE COURTS UNDER ITS JURISDICTION

วันทนา ศรีอาวุธ

Wantana Sriawut

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Kampanart Wongwatthanaphong

ภาสกร ดอกจันทร์

Phasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: wantana.sri67@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) ในสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด 2) วิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคลากร เทคโนโลยี องค์กร และกระบวนการ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้ และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากบุคลากรจำนวน 120 คน ด้วยแบบสอบถามมาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประชากรเชิงปริมาณคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการ ใช้งานระบบ จำนวน 120 คน ซึ่งใช้การเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ จำนวน 8 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยด้านความถูกต้องของข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ปัจจัยทั้ง 4 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผล ได้ร้อยละ 74.8 ($R^2 = .748$, $p < .001$) โดยปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุด ($\beta = .413$) ตามด้วย ด้านกระบวนการ ($\beta = .260$) และด้านบุคลากร ($\beta = .194$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* Received 3 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 1 April 2026

ระดับ .05 ส่วน ผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.069$) ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของการทำงานในลักษณะบังคับตามนโยบาย (Mandated Use) ที่แรงขับเคลื่อนเชิงองค์กรมีบทบาทสูงกว่าคุณภาพของเทคโนโลยีโดยลำพัง 3) แนวทางการพัฒนา ควรเน้นการบูรณาการข้อมูลแบบไร้รอยต่อ (Seamless Integration) ระหว่างระบบงาน ลดความซ้ำซ้อนในการกรอกข้อมูล และจัดตั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนบุคลากรใหม่

คำสำคัญ: ระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์, การยอมรับเทคโนโลยี, ศาสนาพุทธ, การใช้งานแบบบังคับ

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of effectiveness of the Electronic Budgeting System (COJ e-Budgeting) within the Office of the Court of Justice Region 6 and its subordinate administrative offices; 2) analyze human, technological, organizational, and process factors affecting the effectiveness of the system's implementation; and 3) propose guidelines for system development and improvement. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected using 5-point Likert scale questionnaires from a census of 120 relevant personnel. Qualitative data were obtained through semi-structured, in-depth interviews with 8 key informants selected via purposive sampling. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, specifically Pearson's Correlation and Multiple Regression Analysis. Qualitative data were analyzed using content analysis. The results revealed that: 1) the overall effectiveness of the system implementation was at a high level ($\bar{x} = 4.29$), with data accuracy achieving the highest mean score; 2) the four factors collectively explained 74.8 % of the variance in implementation effectiveness ($R^2 = .748, p < .001$). Organizational factors had the strongest positive influence ($\beta = .413$), followed by process factors ($\beta = .260$) and human factors ($\beta = .194$), all statistically significant at the .05 level. Notably, hypothesis testing indicated that technology factors had no statistically significant influence on effectiveness ($p = .069$). This phenomenon reflects the specific "Mandated Use" context, where organizational drive and policy support play a more substantial role than technical quality alone. 3) development guidelines should emphasize seamless integration between operational systems, reduction of data entry redundancy, and the establishment of expert networks to support new personnel.

Keywords: Electronic Budgeting System, Technology Acceptance, Court of Justice, Mandatory Usage

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบันได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ในการปฏิรูปโครงสร้างรัฐบาลสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการเข้าถึงการบริการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ประเทศไทยได้กำหนดนโยบาย Thailand 4.0 และแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 เพื่อมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2567) ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐ

ต้องเร่งปรับตัวจากการทำงานแบบเดิมที่ยึดติดกับเอกสารกระดาษและกระบวนการที่ซับซ้อนมาสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven Organization)

ศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนงานพิจารณาพิพากษาคดีและงานธุรการ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 - 2568 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อยกระดับการบริหารจัดการ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2564) การนำระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) เข้ามาปรับใช้นับเป็นก้าวสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณ ระบบนี้ถูกออกแบบมาเพื่อลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน เพิ่มความแม่นยำในการจัดทำ การบริหารงบประมาณ และสามารถติดตามผลการใช้จ่ายได้แบบเรียลไทม์

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมมาสู่ระบบดิจิทัลย่อมก่อให้เกิดความท้าทายในหลายมิติ โดยเฉพาะในบริบทของศาลยุติธรรมที่มีวัฒนธรรมองค์กรเฉพาะตัว มีความเคร่งครัดในระเบียบวิธีปฏิบัติ และมีโครงสร้างการบริหารที่เน้นความเป็นอิสระของผู้พิพากษา (วรวงษ์ อัจฉรวงศ์ชัย, 2567) การบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการวางแผนที่รอบคอบ โดยต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านองค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีในองค์กรภาครัฐของประเทศไทย เช่น งานวิจัยของชาญยุทธ ตั้งดำรงธรรม (2567) ที่ศึกษาการยอมรับระบบ New GFMS Thai และงานของณัฐธยาน์ สิทธิวรรณ (2566) ที่ศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสำนักงานอัยการจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาในบริบทของหน่วยงานราชการทั่วไปที่ผู้ใช้มีอิสระในการเลือกใช้เทคโนโลยี (Voluntary Use) อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาในบริบทขององค์กรตุลาการซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งในแง่ของโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์ วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความเป็นอิสระ และการบังคับใช้ระบบตามนโยบาย (Mandated Use) ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในบริบทเฉพาะนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการที่จะเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ และในเชิงปฏิบัติที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาระบบอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นวิเคราะห์ปัจจัยใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี ด้านองค์กร และด้านกระบวนการ เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม COJ e-Budgeting ให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) ในสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการนำโปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) มาใช้ในสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ในศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) มาใช้ในศาลยุติธรรม: กรณีศึกษาสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงาน

ประจำศาลในสังกัดครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในเชิงปริมาณที่แสดงถึงแนวโน้มส่วนใหญ่ และเชิงคุณภาพที่ให้รายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ บุคลากรของสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบ COJ e-Budgeting รวมทั้งสิ้น 120 คน (ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2567) เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มงานคลัง จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักคือแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ปัจจัยอิสระ 4 ด้าน 3) ประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้ และ 4) ข้อเสนอแนะปลายเปิด โดยส่วนที่ 2 และ 3 ใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ นอกจากนี้ยังใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 ทุกข้อคำถาม ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (≥ 0.50) ความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 5 จำนวน 30 ชุด และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่ารวมทั้งฉบับเท่ากับ .928 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก

เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 = มากที่สุด 3.51 - 4.50 = มาก, 2.51 - 3.50 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = น้อย และ 1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิธี Enter โดยก่อนวิเคราะห์ได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ได้แก่ ความเป็นเส้นตรง (Linearity), การแจกแจงแบบปกติ (Normality) และภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่า VIF ซึ่งพบว่าค่า VIF ของทุกตัวแปรอยู่ระหว่าง 2.765 - 3.511 ไม่เกินเกณฑ์ 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (COJ e-Budgeting) จากการศึกษาระดับประสิทธิผลของการนำโปรแกรม COJ e-Budgeting มาใช้ในสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 6 และสำนักอำนวยการ/สำนักงานประจำศาลในสังกัด พบว่าในภาพรวมบุคลากรมีความคิดเห็นว่าการนำโปรแกรมมาใช้มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาราย

ด้านพบว่า ด้านความถูกต้องของข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการประหยัดเวลาและทรัพยากร ส่วนด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้ายแต่ยังอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการใช้โปรแกรม COJ e-Budgeting ในภาพรวมและรายด้าน

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ปัจจัยด้านบุคลากร (X_1)	4.26	0.51	มาก
2. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (X_2)	4.16	0.54	มาก
3. ปัจจัยด้านองค์กร (X_3)	4.27	0.49	มาก
4. ปัจจัยด้านกระบวนการ (X_4)	4.17	0.54	มาก
5. ประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้โดยรวม (Y)	4.29	0.42	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี ด้านองค์กร และด้านกระบวนการ ที่มีต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรมมาใช้ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้านร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลได้ร้อยละ 74.8 ($R^2 = .748$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านองค์กร ($\beta = .413$) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\beta = .260$) และ ด้านบุคลากร ($\beta = .194$) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบริบทนี้ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำโปรแกรม COJ e-Budgeting มาใช้

ปัจจัยอิสระ	B	β	t	Sig.	VIF
(Constant)	0.825	-	4.881	< .001***	-
X_1 : ด้านบุคลากร	0.160	0.194	2.502	.014*	2.981
X_2 : ด้านเทคโนโลยี	0.108	0.143	1.838	.069	3.511
X_3 : ด้านองค์กร	0.354	0.413	4.965	< .001***	2.765
X_4 : ด้านกระบวนการ	0.201	0.260	3.655	< .001***	3.208

หมายเหตุ: $R^2 = .748$, Adjusted $R^2 = .740$, $F = 85.347$, $p < .001$; * $p < .05$, *** $p < .001$

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 ท่าน สามารถสรุปประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ดังนี้

ด้านองค์กร (X₃) ผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่าการผลักดันจากส่วนกลางเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยระบุว่า “ปัจจัยที่มีความสำคัญในการนำระบบนี้มาใช้ คือ การผลักดันการใช้ระบบจากส่วนกลาง และการชี้ให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นประโยชน์จากการใช้งานในระบบ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

ด้านกระบวนการ (X₄) พบปัญหาความซ้ำซ้อนในการกรอกข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลระบุว่า “ระบบ COJ e-Budgeting มีความซ้ำซ้อนในการกรอกข้อมูลทางด้านพัสดุ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3) และ “ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบโปรแกรมบัญชีของศาล แทนที่การกรอกข้อมูลใหม่ทั้งหมด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5)

ด้านบุคลากร (X₁) บุคลากรที่บรรจุใหม่หรือย้ายตำแหน่งประสบปัญหาในการใช้งาน โดยระบุว่า “การใช้งานระบบสำหรับผู้ปฏิบัติงานใหม่จะมีความเข้าใจระบบยาก เพราะไม่ได้รับการศึกษามาจากเริ่มต้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

ด้านเทคโนโลยี (X₂) ผู้ใช้ประสบปัญหาระบบไม่เสถียรในช่วงที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก โดยระบุว่า “มีปัญหาในการใช้งานบางครั้ง เครื่องโหลดข้อมูลช้า หากเข้าทำงานเวลาเดียวกันทำให้เข้าระบบไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการนำโปรแกรม COJ e-Budgeting มาใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานศาลยุติธรรมมีการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เข้มแข็ง และมีการกำหนดนโยบายบังคับใช้ที่ชัดเจนจากส่วนกลาง ทำให้บุคลากรต้องปรับตัวและใช้งานอย่างต่อเนื่องเพื่อความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ DeLone & McLean (2003) ที่ระบุว่าคุณภาพของระบบ (System Quality) และคุณภาพข้อมูล (Information Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวงศ์ อัจฉรวงศ์ชัย (2567) ที่พบว่าการบริหารจัดการองค์กรตุลาการในยุคดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้มีความรวดเร็วและแม่นยำสูงขึ้น

2. ปัจจัยด้านองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลสูงสุด ขณะที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีไม่มีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของศาลยุติธรรมเป็นการทำงานแบบบังคับ (Mandated Use) ซึ่งแตกต่างจากการใช้งานโดยสมัครใจ ดังนั้นความพร้อมขององค์กร การสนับสนุนจากผู้บริหาร และกฎระเบียบที่เอื้อต่อการทำงานจึงมีผลมากกว่าความง่ายในการใช้งานตัวเทคโนโลยีเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ในมุมมองของ Venkatesh et al. (2003) เรื่องอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเชื้อ เพชรไทย และคณะ (2565) ที่พบว่าในหน่วยงานภาครัฐ การสนับสนุนจากผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำระบบสารสนเทศมาใช้ มากกว่าความโดดเด่นของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

3. แนวทางการพัฒนาต้องเน้นการบูรณาการข้อมูลและการสนับสนุนต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ระบบเดิมยังทำงานแบบแยกส่วน (Siloed System) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน การพัฒนาในอนาคตจึงต้องมองไปที่ภาพรวมของกระบวนการงบประมาณทั้งระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของ

ประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570, (2567) ที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (Data Integration) เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

1. การค้นพบ “ปรากฏการณ์การใช้งานเชิงบังคับ” (The Mandated Use Phenomenon)

จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยี (X_2) ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.069$) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ ในบริบทของหน่วยงานภาครัฐที่มีโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ชัดเจนอย่างศาลยุติธรรม “ปัจจัยด้านเทคโนโลยีไม่ใช่เงื่อนไขหลักที่ตัดสินประสิทธิภาพ” แต่เป็น “ปัจจัยด้านองค์กร” (X_3) ที่มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = 0.413$) ซึ่งสะท้อนว่าการผลักดันเชิงนโยบาย (Top-down Support) สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดทางเทคนิคหรือความไม่เสถียรของระบบได้

2. ตัวแบบ “พี่เลี้ยงดิจิทัล” (Digital Mentorship Model)

งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรมแบบดั้งเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการหมุนเวียนของบุคลากร องค์ความรู้ใหม่ที่นำเสนอคือ การจัดการความรู้ผ่านระบบพี่เลี้ยงดิจิทัลในระดับหน่วยงาน (Local Digital Mentorship) ในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เป็น “ผู้แก้ปัญหาหน้างาน” (Local Problem Solver) ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างทางทักษะ (Skill Gap) ของบุคลากรใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการรอการสนับสนุนจากส่วนกลาง

3. แนวคิด “บูรณาการไร้รอยต่อ” (Seamless Budgetary Integration)

ประสิทธิภาพของระบบงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์จะเกิดขึ้นสูงสุดเมื่อปรับเปลี่ยนจากระบบ “แยกส่วน” (Silo System) ไปสู่ “ระบบข้อมูลฐานเดียว” (Single Entry Ecosystem) โดยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบ e-Budgeting, GFMS และ e-GP อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยขจัดปัญหาความซ้ำซ้อนของการกรอกข้อมูลที่พบว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในปัจจุบัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพในด้านความพึงพอใจของผู้ใช้งานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการสำรวจปัญหาการใช้งานเชิงเทคนิค (User Interface) และจัดทำช่องทางรับฟังความคิดเห็นหรือ “Help Desk” ที่ตอบสนองได้รวดเร็ว เพื่อลดความคับข้องใจในการใช้งานและสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อระบบดิจิทัล

2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านองค์กร (การสนับสนุนจากผู้บริหารและวัฒนธรรมองค์กร) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการให้ผู้บริหารระดับสูงแสดงความชัดเจนในการสนับสนุนการใช้ระบบผ่านนโยบาย “Digital First” และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์เสริมหรือสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ต้องปฏิบัติงานหน้าจอเป็นเวลานาน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล

3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัญหาสำคัญคือความซ้ำซ้อนของการบันทึกข้อมูลในหลายระบบ (Double Entry) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ (Data Integration) ระหว่างระบบงบประมาณและระบบบัญชีการเงินของศาลยุติธรรมให้เป็นรูปแบบอัตโนมัติ เพื่อลดภาระงานและลดความผิดพลาดที่เกิดจากการบันทึกข้อมูลด้วยมือ (Manual Input)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ “อิทธิพลของปัจจัยเชิงโครงสร้างองค์กรมีน้ำหนักมากกว่าปัจจัยเชิงเทคนิคในบริบทการใช้งานระบบแบบบังคับ (Mandated Use Case)” ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติงาน (Workflow) ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ “การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของระบบระหว่างหน่วยงานที่มีวัฒนธรรมองค์กรที่ต่างกัน” หรือ “การวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (Cost-Benefit Analysis) ของการใช้ระบบ COJ e-Budgeting ในระยะยาว”

บรรณานุกรม

- ชาญยุทธ์ ตั้งดำรงธรรม. (2567). การยอมรับการใช้งานระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ (New GFMIS Thai) ของกลุ่มข้าราชการ พนักงานราชการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย. ใน *(สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการเงิน)*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐธยาน์ สิทธิวรรณนท์. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรในสำนักงานอัยการจังหวัดลำปาง. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชื้อ เพชรไทย, กนกวรรณ ศรีมณี, ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ. (2565). ระบบสารสนเทศเพื่อการ จัดการภาครัฐแนวใหม่. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 359-372.
- วรวงศ์ อัจฉรวังศ์ชัย. (2567). Digilaw กฎหมายและเทคโนโลยีดิจิทัล : เทคโนโลยี และนวัตกรรมของศาลยุติธรรมในศตวรรษแห่งอินเทอร์เน็ต. 1, 195 - 207.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2567). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570*. เข้าถึงได้จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-019/dga-027/dg-plan-2566-2570>
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2564). *แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565 - 2568*. เข้าถึงได้จาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/12363/iid/264689>
- DeLone, W. H. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9-30.
- Venkatesh, V. M. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.